

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

Příloha

k usnesení vlády

ze dne 16. července 2013 č. 539

Stanovisko

vlády k návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 1085)

Vláda na své schůzi dne 16. července 2013 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (sněmovní tisk č. 1085), a vyjádřila s ním **nesouhlas** z těchto důvodů:

1. Přestože vláda považuje aktivity zaměřené na efektivní podporu krajanů v zahraničí za velmi žádoucí, nepokládá za vhodné tak činit úzce zaměřenými účelovými návrhy na změnu vnitrostátních institutů určených původně k jinému účelu. Co se vzdělávání týče, vláda považuje za nezbytné správně nastavit vztah žáků v zahraničí k české vzdělávací soustavě; předložený návrh zákona se však nezabývá právními poměry žáků, ale soustředí se na přiznání výhod konkrétním vzdělávacím institucím. Připravovaný vládní návrh novely školského zákona proto například počítá s tím, že osvědčení o výsledcích vzdělávání v českých školách bez hranic společně s vysvědčením ze školy zřízené podle právního řádu země pobytu žáka bude způsobilé nahradit vysvědčení z prvního až osmého ročníku české základní školy. Vláda rovněž připomíná, že i na úrovni školského zákona již byly vytvořeny takové nástroje, které umožňují faktické zapojení českých škol bez hranic do českého vzdělávacího systému.

2. Podle předloženého návrhu zákona by ve vzdělávacích zařízeních v zahraničí mohly vzdělávání zajišťovat i jiné osoby než pedagogičtí pracovníci, přijetí takového návrhu by však bylo nepřípustnou nepřímou novelou zákona o pedagogických pracovnících. Požadavek, aby vzdělávání ve školských zařízeních zajišťovali pedagogičtí pracovníci, platí podle školského zákona bez výjimky dokonce i pro zařízení pro zájmové vzdělávání. České školy bez hranic přitom dosud vysvětlovaly, že jejich aktivity mají širší význam, a odmítaly podřazení pod režim zájmového vzdělávání jako možnost institucionálního ukotvení jejich činnosti. Je proto nepřiměřené vztahovat na vzdělávací zařízení v zahraničí mírnější pravidla než na jakékoli jiné školské zařízení.

3. Školský zákon dosud neřeší, kde, od koho a za jakých podmínek má škola nebo školské zařízení získat pro svoji činnost. Platí přitom, že školám zajišťuje materiální zázemí jejich zřizovatel, což by mělo platit i pro vzdělávací zařízení v zahraničí. Navrhovaná úprava materiálního zajištění činnosti vzdělávacích zařízení v zahraničí by podle názoru vlády nepřipustně zakládala nerovné postavení zřizovatelů vzdělávacích zařízení v zahraničí vůči jiným zřizovatelům soukromých škol a školských zařízení.

4. Závažným systémovým pochybením je zařazení žáků pobývajících dlouhodobě v zahraničí mezi žáky se sociálním znevýhodněním, což vynikne zejména při srovnání s důvody sociálního znevýhodnění, uvedenými v § 16 odst. 4 písm. a) až c); sama skutečnost, že dítě či žák žije v zahraničí, není důvodem pro prohlášení této osoby za sociálně znevýhodněnou. Není ostatně ani jasné, co se rozumí „dlouhodobým pobytem“ v zahraničí. Ve školském zákoně je jakékoli znevýhodnění posuzováno výhradně ve vztahu ke vzdělávacímu procesu, kde také výlučně nachází odezvu v případných podpůrných opatřeních, „teritoriální znevýhodnění“ českých žáků pobývajících v zahraničí je naproti tomu relativní vůči tamním školám. Podpora českých žáků v zahraničí tudíž s kategorií speciálních vzdělávacích potřeb podle školského zákona nesouvisí. Ve vzdělávacích zařízeních v zahraničí by potom byli sociálně znevýhodněnými téměř všichni žáci, a tím by kategorie sociálního znevýhodnění postrádala logické opodstatnění. Nedostatkem předloženého návrhu zákona rovněž je, že na základě § 16 odst. 5 by všechny speciální vzdělávací potřeby těchto žáků mělo posuzovat vzdělávací zařízení v zahraničí, které k tomu nemá odbornou způsobilost, nehledě na skutečnost, že takové potřeby lze předpokládat u všech žáků, kteří vzdělávací zařízení v zahraničí navštěvují.

5. Úprava financování vzdělávacích zařízení v zahraničí by plně patřila do zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, neboť u jiných než soukromých zřizovatelů se zřizování vzdělávacích zařízení v zahraničí nepředpokládá. Přímé financování Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, navíc na nákladovém a nikoli normativním základě, by pak zakládalo nedůvodnou nerovnost mezi soukromými zřizovateli. Nedostatkem předloženého materiálu je rovněž skutečnost, že důvodová zpráva hodnotí ekonomickou náročnost navrhované právní úpravy pouze s ohledem na náklady škol koordinovaných občanským sdružením Česká škola bez hranic, a to v částce 20 mil. Kč ročně. Vyčíslení dopadu financování vzdělávacích zařízení v zahraničí však nelze objektivně posoudit, neboť povinnost spoluúčasti a financování ze státního rozpočtu má být uložena obecně ve vztahu k vzdělávacím zařízením v zahraničí, takže není možné ekonomický dopad navrhované zákonné úpravy redukovat pouze na jeden subjekt.

6. Kromě toho návrh zákona má i četné legislativně technické nedostatky, a to například:

- Zařazení úpravy materiálního zajištění činnosti vzdělávacích zařízení by systematicky patřilo spíše do § 172 školského zákona.

- Úprava vztahu vzdělávacího programu zařízení k Národnímu programu vzdělávání je zmatečná.

- Novelizační bod 9 předloženého návrhu zákona, týkající se problematiky občanských sdružení, by bylo třeba uvést do souladu s novým občanským zákoníkem.

- Výjimka z nároků na kvalifikaci ředitele školského zařízení je nesprávně zařazena do ustanovení § 147 odst. 1 písm. l) školského zákona, které neupravuje kvalifikační předpoklady pro výkon funkce ředitele.

- Vzhledem k tomu, že vzdělávací zařízení v zahraničí zřejmě nemají být zřizována jako školské právnické osoby uvedené v § 109 odst. 3 zákoníku práce, měla by být z ustanovení § 162a odst. 1 písm. a) předloženého návrhu vypuštěna slova „platy, náhrady platů, nebo“, neboť ve vzdělávacích zařízeních, která jsou jinými právnickými osobami, např. občanskými sdruženími, se jako forma odměny za práci zaměstnanců v pracovním poměru používá výlučně mzda.

- Z terminologického hlediska je používání pojmů „státní příslušník“ a „státní příslušnost“, které předložený návrh používá, nevhodné a nepřesné, neboť zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, používá pojmy „státní občan“, resp. „státní občanství“, které se ostatně používají také v dalších právních předpisech, včetně školského zákona; tuto terminologii pak přebírá rovněž nový zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, který nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2014.